

³ Lisieux-I Szent Teréz önéletrajza. Ford.: Kis Monika, Ecclesia Kiadó, Bp. 1974. A továbbiakban mindig ennek oldalszámait idézzük.

⁴ Sainte Thérèse de L'Enfant-Jésus, Poésies, Paris 1979. — Mivel a régi önéletrajz (Egy lélek története, ford.: Nagyfejeő Gabriella angolkisasszony) függelékében nem szerepel az itt idézett vers fordítása, prózai fordítással próbálkoztam.

Varga Pál

GONDOLATOK A SZENTÁLDOZÁSRÓL – MA

Bár manapság kevesebben járnak templomba, kevesebben járulnak a szentégekhez, de aránylag sokkal többen a szentáldozáshoz, mint azelőtt szokás volt. Miért?

Erre kellene választ adnom. De nem merem kimerítően megtenni, csak pár részletválaszt szeretnék itt gondolatforgácsok formájában szolgáltatni.

Talán azért is járulnak többen szentáldozáshoz, mert a feltételek könnyebbek lettek: nem kell okvetlen gyönni (csak halálos bűn esetén, – igaz, a szabály azelőtt is ez volt, de a szokás sokfelé, főleg egyszerűbb emberek között nem), a szentáldozás előtti böjt csak egy óra lett, állva lehet áldozni, több országban a szentostyát kézbe venni stb. Egyáltalán a mai ember messzemenően elvesztette a hagyományos imádás, alázatos tisztelet iránti érzéket.

Lehet, hogy részben ez az oka a feltűnően megnövekedett, tömeges szentáldozásnak.

Én szívből óhajtanám, ha a következő gondolatok és okok – amelyek a 2. vatikáni zsinat következtében tudatosan és tudatalattian befolyásolták a keresztény magatartást – legalábbis részben oka lennének ennek a tulajdonképpen örvendetes ténynek.

Mi katolikusok talán öntudatlanul is érezzük, hogy az Oltáriszentség nemcsak az elvonatkoztatott istenség titkát, hanem az emberré lett Isten titkát, az Istentől magára öltött emberi test és vér titkát, tehát önmagunk titkát is magába zárja.

Az Oltáriszentség nem más, mint Krisztus teste és vére, azaz megtestesülésének folytatása, a Betlehem titka. Talán úgy is mondhatnánk: nemcsak folytatása megtestesülésének, hanem szimbóluma az egész világra kiterjedő tökéletes formájának. Hiszen Krisztus nemcsak Betlehembben öltött testet magára, ő magára ölti az egész emberiség, sőt a világmindenség „testét” is – mondják az egyházatyák. „Amit nem ölt magára, az nincs megváltva.” Már pedig nemcsak az ember, hanem minden teremtett lény vár a megváltásra: „Maga a természet sóvárogva várja... hogy a mulandóság szolgálai állapotából majd felzabradul az Isten fiainak dicsőséges szabadságára” (Róm 8,19-21).

Mivel tehát Krisztus mindent megváltott, mindent magára is öltött.

Ennek a misztikus krisztusi testnek a története az egész világ története és ezen belül az emberiség története is. Krisztus teste így a mi testünk is, s amikor mi az Oltáriszentséghez járulunk, akkor nemcsak egy idegen istenség titkát próbáljuk méltóan ünnepelni, hanem a magunkban rejlő isteni valóságot is megpróbáljuk megközelíteni.

Kenyér és bor

Krisztus vehetett volna más szimbólumokat is. A zsidó hagyomány ezt a két természeti adományt nyújtotta neki, mert a bor és kenyér nagyon alkalmas az egész anyagi élő és élettelen természet ábrázolására. Kenyér és bor magukba zárják a földet, a napot, az esőt, a növekvő életet stb. Láthatóan kifejezik Krisztus kozmikus vonatkozását. Krisztus misztikus teste minden magába foglal: „... Benne teremtett mindent (az Atya) a mennyben és a földön: a láthatókat és a láthatatlanokat... és minden benne áll fenn“ (Kol 1,14-17). Ha az Oltáriszentséghez járulunk, akkor Krisztus kozmikus testét és véréit is magunkhoz vesszük. Misztikus egység jön létre az ember és az egész teremtett világ között Krisztus kapcsán keresztül. Az ember bele van szöve a kozmikus világba, szervesen és krisztusi módon is. Senki sem határolhatja magát le testével. Minden emberben lüktet a világmindenség élete. A világmindenség problémái tudattalanul is a mi problémáinkká válnak. Senki sem értheti meg magát úgy, hogy csak magára tekint.

Az oltár mint asztal

Ugyanez a szemszög érvényesül, de még hatékonyabban az emberi közösséget illetőleg. Az Úr vacsorája az embereket, mint Isten gyermekeit egy asztal körül akarja egyesíteni. Az utolsó vacsora családi jellegét manapság eléggé kiemelik. De az évésen keresztül létrejött egységnél sokkal mélyebbre vezet az a valóság, hogy az emberek nemcsak külön-külön Isten gyermekei, hanem Krisztusnak egy közös testét alkotják: „Egyetek és igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én testem, ez az én vérem.“ Aki Krisztus testét és véréit magához veszi, az bizonyos értelemben Krisztussá válik. A szentáldozáshoz való tudatos járulás ennek a titoknak tudatos elfogadását is jelenti. A Krisztussal és az emberekkel összefűző egység misztériumának kifejezése és megünneplése. Az emberek között uralkodó egység sokkal nagyobb, mint ezt a látszat külsőleg mutatja, s mint amennyire tudatosan észrevesszük.

A keresztdozat

A szentostya és a kehely, különálló voltában, a kereszthalál pillanatát akarja ábrázolni, amikor a vér a testet elhagyja, azaz minden pillanatát a szenvedésnek, amikor Krisztus vért vesztett: vérrel verejtékezés, ostorozás, töviskoronázás, keresztfeszítés.

Minden ember, aki Krisztus misztikus testének a tagja, belekeresztelődik ennek a hatalmas, kozmikus Krisztusnak a szenvedésébe és halálába: sors- és halálközösség. Ha a testnek egyik tagja beteg, akkor beteg a másik is.

Igazi keresztény nem szenved csak magáért, mint Krisztus sem magáért szenvedett. Minél inkább keresztény valaki, annál krisztusibb az élete, azaz annál inkább vesz tudatosan is részt a világ szenvedésében. Minden szenvedőt felken az Anyaszentegyház (a betegek szentségével), tudatva, hogy ez a szenvedés is Krisztus (a Felkent) szenvedésébe torkollik, és vallja, hogy ez a szenvedés is megváltó szenvedés. Naív az a keresztény, aki szenvedése alatt azt kérdezi: miért ver engem az Isten, mi bünt követtem én el, vagy miért nem veri az Isten a gonoszokat.

A szolidaritás mai formái, mint az „Amnesty international”, a karitás- és missziós mozgalmak stb. mind ennek a belső összetartozási ösztönnek tudatos következményei.

„Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!” Ez az isteni parancs nem csupán a másik szeretetére int, hanem azt is próbálja sugalmazni, hogy ha a másikat szereted, akkor tulajdonképpen magadat szereted. A másik is te vagy. A másik és te egyek vagytok.

A világ szeretete önszeretet is. Amikor Isten a világot szereti, akkor magát is szereti benne. A világegységnek az emberekre is mélyen kiható valóságát a mai pszichológia is mindinkább felfedezi.

Az Oltáriszentség és a házasság szentsége

A házastársak testi-lelki egységbe szövetkeznek szentségi fokon. A házasságkötés legideálisabb formája a szentmisében történő esküvő, ti. itt a házastársak a szentáldozásban Krisztus testét és vérét veszik magukhoz. Testi és vérbeli egységük szentség lesz, azaz Krisztus testének és vérének a titkában részesül. Ezt úgy is ki lehet fejezni, hogy a házastársak testében és vérében vesz testet magára az isteni szeretet. Így a házastársak testi szerelme isteni mélységet érhet el (szentség). Az isteni szeretet konkrétan testet ölt ebben az emberi formában.

A házasság is, mint a többi szentség, nemcsak szimbóluma az isteni valóságnak a világban vagy az emberben, hanem látható megvalósulása is.

Szentségimádás?

Ha a mai ifjúságot vesszük a modern világ képviselőjének, akkor általános nemtörődömséggel találkozunk, nemcsak a szentségeket, a templomot, hanem elég általánosan mindent illetően.

Ők nem öltözködnek finoman a régi ízlés szerint, nem mutatnak hódoló tiszteletet előljáróik, sőt szüleik iránt sem, mint eddig. Egy bizonyos tiszteletadás, alázatosság hiányzik belőlük, ha a múltat vesszük mércének.

A másik oldalon viszont annál kifejezettebben érzik és kimutatják a világegyiséghez való hozzátartozásukat: Hamar otthon érzik magukat a világ legtávolabbi részén is, nem félnek az idegen emberektől, az idegen világtól, s nagyon természetes számukra, hogy szolidaritást vállalnak távoli országok elnyomottaival.

E szempontból a teremtő Isten igazibb gyermekei, mint mi voltunk, akik csak itt érzik magukat itthon és Isten gyermekeinek, másutt nem, mintha másutt nem lenne Isten az atyánk, más emberek nem lennének testvéreink.

A mai ember ösztönösen nyíltabb, s természetesnek veszi, hogy a világ az övé (azaz Atyjájé).

A mai ember nem hódol a világmindenség előtt, mint idegen világ előtt, amibe csak valami nagy kegy révén kap bepillantást. Ők szervesen beletartoznak ebbe a világmindenségbe, mint birtokosai, egynek érzik magukat mindenben.

Ugyanígy viszonyulnak a mindenségben rejlő isteni titokhoz is. Érzik a titokzatos mélységet, de nem mint valami idegen istenséget, hanem mint rokon titkot. Az, ami a külvilágban feltűnik, ugyanúgy saját bensejükben is észlelhető. Isten minden dologban és minden emberben feltalálható.

Ezen a ponton megkülönböztethetünk egy régi és egy mai viselkedési formát.

A mai embertől több tiszteletet várnánk, a régitől nagyobb közelséget a misztériumhoz.

A mai ember behatol műszerekkel a világmindenség közepébe, magát az embert is boncolja, szétszedi és elemzi. Mindent uralma alá akar hajtani.

Lassan viszont mindinkább érzi, hogy a legmélyebb dolgok rejtekét semmiféle műszerrel nem képes feltárni. A világmindenség misztériuma nem nyílik fel a műszerek parancsára. Most kezdik a fizikusok és kémikusok is érezni, hogy a világ titkához más kulcs is kell.

A világ kulcsa a hit.

Úgy, ahogy az Istenséghez hit és imádás nélkül nem lehet közeledni („Mózes, vedd le sarudat, mert a hely, amelyen állsz, szent“), úgy igazában a világhoz sem lehet hit és alázat, mély tisztelet nélkül közeledni, amennyiben a világmindenség az istenség titkának a hordozója.

Hit és tiszteletadás nélkül csak a perifériához tudunk eljutni, a világ és az ember titka zárva marad előttünk.

Titkok és szívek nem nyílnak parancsszóra. A világmindenség szíve sem személytelen dolog, hanem isteni titok, ami személyes viszonyt és hozzáállást kíván.

Az Oltáriszentség problémája belevisz minket legmindennapibb életünk problémájába, s egyúttal a bennünket körülvevő, velünk egygyé vált világmindenség rendszerébe. A határok az ember, világ és isteni titok között eltűnnek a hívő ember számára. A mai tömeges szentáldozás talán ezt a misztikus közösséget akarja ábrázolni az ember, Isten és a világmindenség között. Ha mi embertársainknak nem tudunk mély tisztelettel adózni, s a minket körülvevő világot

nem tudjuk csodálattal szemlélni, akkor magunkat becsüljük le. S ha az Isten-ség előtt nem tudunk imádattal térdre borulni, akkor a magunk isteni mélységét sem fedeztük fel, ami csodálatra és mély önbecsülésre is kényszerítene bennünket.

Az elsőáldozás

A gyermekek tudatos bevezetése abba a nagy családba, amit mi Isten családjának, Egyháznak nevezünk.

A gyermekek mindinkább elhagyják a kis családi kört, amelybe beleszülettek: félnapot az iskolában töltenek, idegen tanítók, igazgatók viselik gondjukat, a testvérek mellett mindinkább családon kívüli barátok, ismerősök sorakoznak fel. Majd később a munkahely, a szervezetek kötik be a fiatalembert egy világszéles hálózatba, Isten hatalmas családjába.

Az elsőáldozás ezt az új nagy isteni családot akarja tudatosítani: erre a szemszögre akar az a tény is figyelmeztetni, hogy az elsőáldozásra nemcsak egy hitoktató, hanem vele együtt több édesanya is előkészíti az osztályt, az ún. asztali mamák (Tischmütter). Ha a hitoktató figyelmesen keres, akkor mindig talál elégséges számban édesanyákat, akik nemcsak hajlandók, de eléggé ügyesek is, hogy az előkészítő munkában segítsenek. Hogy aztán melyik hitoktató hogyan osztja meg munkáját az édesanyákkal, ez már minden alkalommal lehet más és más, az adottságoknak megfelelően. Pl. a hitoktató foglalkozik 30 percig az összes gyermekkel együtt, majd felosztja a gyermekeket (kb. 30) kb. 6-os csoportokra, minden csoporthoz egy mamát, akik a másik 30 percet a gyermekekkel maguk töltik el énekelve, játszva, elisméltik a hitoktató gondolatait, kézimunkáznak, olvasnak a gyermekbibliából, majd az olvasottakat eljátsz-szák rögtönözve, gyerekes módon. Ez a csoportmunka is mindig az elsőáldo-zási témákra van irányítva.

Ez persze okvetlen megköveteli azt, hogy a hitoktató a segítő édesanyákat kellőképpen előkészítse erre a munkára.

Ezeket az édesanyákat az elsőáldozási ünnepség után is könnyen meg lehet nyerni arra, hogy a gyermekekkel továbbra is foglalkozzanak (persze kell nekik elégséges tájékoztatást adni, hogy és mint), vagy maguk is óhajtják, hogy a plébánia keretén belül továbbra is tevékenykedhessenek: családi kört alakítva pár hasonló fiatal házaspárral, vagy közös kézimunkára összejönnek stb.

Az ünnepség gyakorlati előkészítését jól ki lehet arra használni, hogy a többi szülőket is meghívjuk megbeszélésekre, őket is tudatosan belevonjuk az ünnepség lebonyolításába, próbákra, előkészítő szentmisébe stb. Nagyon fontos hogy a szülőket is meghívjuk: gyónjanak és áldozzanak.

Az elsőáldozó gyermekek maguk hívják meg az igazgatót, a tanítókat az ünnepségekre; ők maguk készítsék el a meghívó levelet az édesanyákkal. Éppúgy figyelemmel kell lenni a keresztszülők iránt is, akiknek nem szabad

hiányozni az elsődíszelési ünnepségről. Nekik is okvetlenül frásbeli meghívást készítene. Nagyon fontos, hogy az e g é s z p l é b á n i a figyelemmel kísérsje ezt az ünnepséget, mert az képviseleti tulajdonképpen Istennek azt a nagy családját, amibe a gyermekek most bekerülnek. A plébániának jelen kell lennie mint meghívó családnak. Erről több vasárnapon keresztül lehet prédikálni. A hívőket meg kell hívni nemcsak hogy vegyenek részt az ünnepségen, hanem hogy elő is készítsék. Pl. ők hozzák a bort, a süteményt, amit a szentmise után szétosztunk. Okvetlen meg kell a szülőket az elsődíszelési ünnepség után hívni egy pohár borra, amíg a gyermekek a reggelinél vannak. Ennek az ünnepségnek a lebonyolítását a plébánia hívőire lehet bízni.

Magát az elsődíszelési szentmisét úgy kell felépíteni, hogy annak családias képe legyen. Pl. ha lehetséges, ültessük az elsődíszelőket az első sorba a népoltár körül, hogy láthatólag is családi kört alkossanak. S ha van hely, mögöttük üljön egy sor felnőtt a második sorban őket körülvéve (szülők vagy keresztülők, vagy a plébánia képviselői, tanítók).

Nem szabad félni attól hogy esetleg a régi formákat elhagyjuk, ha az új formák jobbak, érthetőbbek. Attól sem szabad félni, hogy a vallástól távol álló szülőket nem tudjuk belevonni az ünnepségbe, mert ahol gyermekük ünnepéről van szó, ott szívesen megtesznek mindent, hogy az ünnep szebb, mélyebb és szentebb is legyen.

Igen-igen fontos, hogy az egyházi ünnepségek, szertartások érzékeltetni tudják, hogy a szentségek az emberben rejlő természetes mélységek, titkok és értékek kibontakozását akarja elősegíteni, ünnepelni. A vallási ünnepeknek sohasem szabad annyira idegennek lenni, hogy a résztvevők magukat, belső világukat, problémáikat ne tudják a vallási rítusokban, szövegekben felfedezni.

Csoport-szentmisék

1. Ministránsokkal
2. Az ifjúsági csoportokkal
3. Végző osztályokkal
4. Családi körökkel stb.

A csoportszentmise előnye, hogy a misztériumot közelebbé, átélhetőbbé teszi.

Kisebb körökben könnyebb a szentmise családias jellegét érzékeltetni, könnyebb a szentből a profánba hidat építeni, a szentmiséből az agapéhoz, a szentmisét követő ünnepséghez. Itt könnyebb a világiakat tevékenyen bevonni a szentmise előkészítésébe és folyamatába: a szentleckét ők olvassák fel, ők készítik elő a hívek könyörgéseit, ők ministrálnak, az asszonyok sütik a kovásztalan kenyeret stb.

Persze nem szabad ilyen szentmisékkal a résztvevőket a templomi nagy-szentmiséktől elvonni, hanem fordítva. A kisszentmisék intenzívebb átélése idővel a templomi szentmisét is megtermékenyítheti.

A bérmálás ünnepe

Körülbelül ugyanazzal a módszerrel lehet előkészíteni, mint az elsődídozást. Csak itt a plébánia ifjúságát lehetne a munkába behozni. A hitoktató ugyanúgy kis csoportokra osztja a bérmálkozókat, mint az elsődídozókat, s részben ő, részben erre előkészített fiatalok foglalkoznak velük. A bérmálkozási ünnepség így az ifjúság évi főünnepévé válhat, amennyiben a plébánia egész ifjúsága kézbe veszi az előkészítést.

Ürnapja

A világegyház áldozási ünnepe. Az elsődídozókat és az új megbérmáltakat kifejezetten be kell építeni az ünnepségbe. S mutatis mutandis itt is az elsődídozási ünnepség gondolatait lehet alkalmazni, de határozottan az egész plébániára átvive, a népi hagyományokat tudatosan kiemelve, egy nagy szentszaláddá varázsolva az egész falut vagy plébániát.

Michel Sales

AZ EGYSÉG SZENTSÉGE

Talán megoszlott Krisztus? (1Kor 1,13)

A keresztények egymással és Krisztussal való közössége gyümölcse, nem pedig előfeltétele az Eukarisztiának, „a hit titkának”. A Szentírás és a hagyomány emlékeztet erre.

Az Eukarisztia az Egyház egységének szentsége. Az Egyház közösségének magával az isteni étellel, a szentháromságos szeretettel. Ennélfogva megvalósítja a hívők közösségét egymás között. „Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés? S a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? Mi ugyanis sokan e g y k e n y é r , e g y t e s t vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből eszünk” (1Kor 10,16k).

„A hitnek ezt a titkát” *, amely az Egyház kezdeteitől fogva étletté vált, Pál alig néhány évvel Krisztus halála és feltámadása után fogalmazta meg olyan kifejezésekkel, amelyeket a hagyomány fáradhatatlanul ismételtetett és magyarázott.

* „Mysterium fidei” (Íme hitünk szent titka): a szentmise középpontjában a celebránsnak ez a felkiáltása közvetlenül követi a kenyér és a bor átváltoztatását, és bevezeti az Úr haláláról és feltámadásáról szóló anamnézist (megemlékezést). Kétségtelenül szándékosan kezdte VI. Pál pápa ezzel a hagyományos kifejezéssel az Eukarisztiáról szóló, 1965. szept. 3-áról kelt fontos enciklikáját. Ez a szöveg néhány hónappal a II. vatikáni zsinat liturgikus konstitúciója után jelent meg, és érdemes lenne újra elolvasni az Eukarisztia körül zajló jelenlegi viták idején.